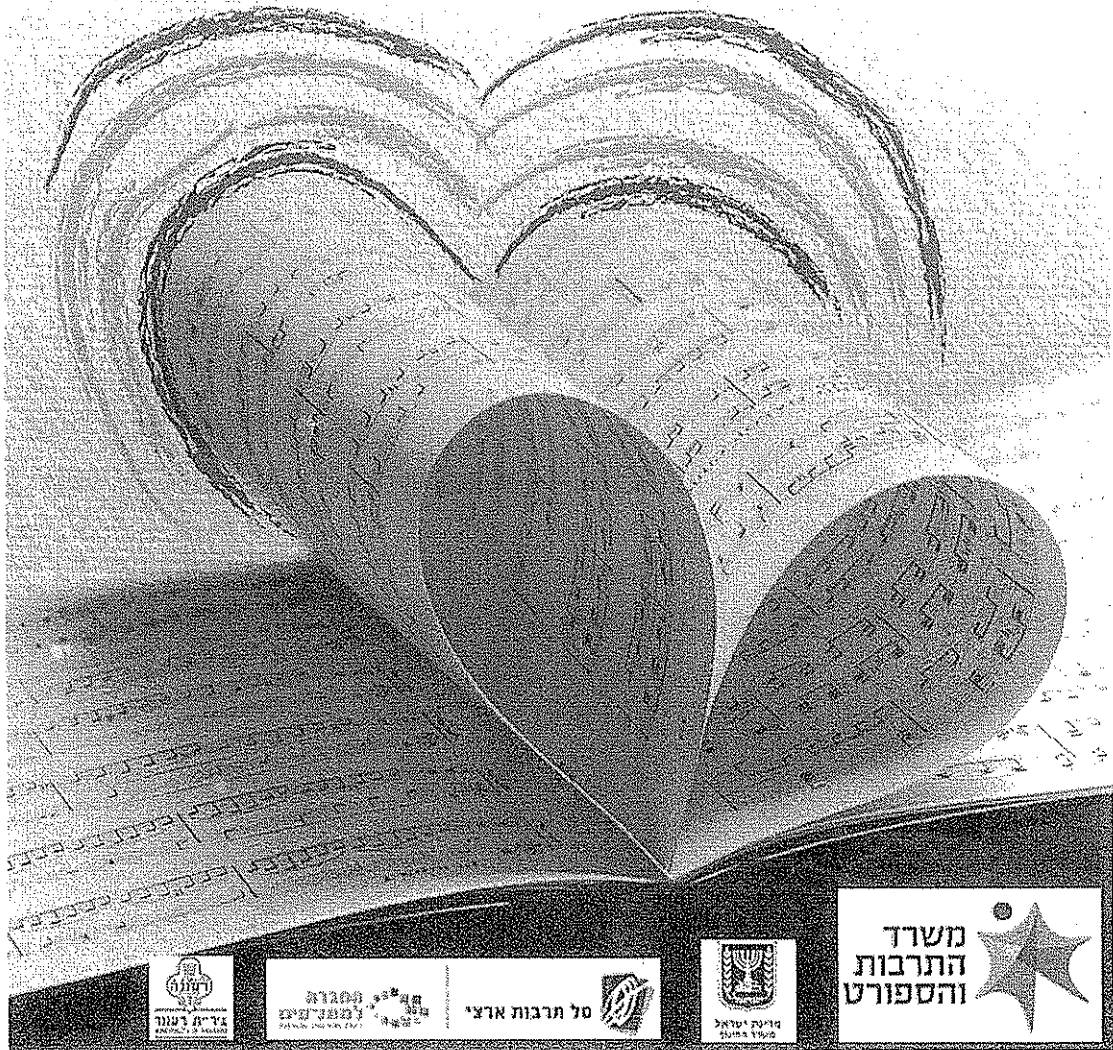

תזמורת סימפונט רעננה

פעמה

חוברת הדרכה לבתי הספר

תכנית "פעמה" לבתי הספר לפני החימום תשע"ד:

צילומי נועם מולדת

"צילוי נוף מולדת"

יצירות המתארות נופים ואוירה במקומות שונים בצולמ

בפיצוצ תזמורת סימפונט רצונה, בהשתתפות צייב.

תזמורת ומנחה: דודי לבה

תכנית הקונצרט הסימפוני

קטעים מתוך הקוקיה, וריאציות על שיר עם תימני מאת מרק לברי

שיר מות'ץ: אורחה במדבר מאת יצקב פוכמן ודוד לבה

ריקוד ערבי מתוך "פר טינט" מאת לריי

בכתוביה מתוך "ששון ודליפה" מאת סן סאנס

קטע מתוך הקונצ'רטו לבינור ותזמורת Butterfly Lovers (סין)

Aquarela do Brasil סמבה מאת Ari Barroso

מחול נורבדי מאת לריי

מערות פינוץ מאת מנדלסון

Lazzarella שיר עם נאפוליטני מאת Domenico Modugno

מחול סלבוני מס. 8 מאת דבול'אק

תכנית הקונצרט הקאמרי

ההרכב: שלישיית מיתרים: כינור, ויולה וצ'לו

כרך רביעי Allegretto alla Polacca מתוך סרנדה אוקוס 8 מאת בטהובן

מחול סלבוני מס. 8 מאת דבול'אק

מחול נורבדי מאת לריי

מערות פינוץ מאת מנדלסון

שיר עם נאפוליטני

קטעים מתוך הקוקיה מאת מרק לברי

שיר מות'ץ: למדבר מאת חייט חפר וסשה ארלוב

צילופי נופי מולדת

נופי: סביבה, פנומנה, מראה טבע נרחב המשתרע לציון המסקיפה ממקום
טובה או ממרחק

מולדת: מקום שאדם נולד בו, מכונה, אומה, מקום מולד

ארץ מולדת: הארץ שאדם נולד בה, ארץ אבות

נופים: תלויים בתנאי השטח ואקלים, ובהתערבות האדם בטבע. נוף הררי, סלעי, עמק, חוף הים, מדבר, אזור מיושב, אזור מיוער, ארצות הצפון הקרות, אפרוריות, שלג וגשם, מול ארצות החום, השמש החמה והיובש, סוגי אדמה והשפעתם. כדאי להתבונן בתמונות נוף ולהבחין בהבדלים, ובאווירה שנוצרת. (גוגל תמונות: מדהים).

צבעים: הגוונים המאפיינים נוף עם הרבה צומח ומים לעומת נוף מדברי, יבש ושומם, בטבע ובאמנות. כדאי להתבונן בתמונות אמנות המתארות מקומות ונופים, להבחין בצבע, בתנועה, באווירה. (ציירים ישראלים: נחום גוטמן, אבל פאן, ציונה תגיר, ראובן רובין ואחרים).

מקום וזמן: כיצד מכתביבים הנוף, תנאי השטח והאקלים את דרך וקצב ההתנהלות במקום.

מוסיקה לאומית: רוב היצירות שינוגנו בקונצרט נכתבו במאה ה-19, בתקופה הרומנטית. בתקופה זו מתפתחת מאוד התודעה הלאומית, והופכת לכוח מרכזי בהיסטוריה, בפוליטיקה ובאמנות. ארצות שהיו מחולקות מתאחדות, ארצות משתחררות משלטון זר, חוזרים לשפת האם ולספרות בשפה זו, ישנה התגבשות של רוח לאומית יחד עם חזרה אל החוויה העממית, תקר העבר ושחזור אגדות, שירי עם וריקודים. המלחינים בזרם הלאומי של המוסיקה הרומנטית העניקו ליצירותיהם במכוון זהות לאומית, חזרו אל שירי העם והריקודים האופייניים לארצם ותרבותם, כתבו מוסיקה מקורית בסגנון עממי, חזרו אל המאפיינים המקומיים ואל המסורת הלאומית וכתבו יצירות תכניתיות העוסקות באירועים היסטוריים, באגדות ובנופי ארץ מולדתם.

יצירות הקונצרט על פי התייחסות לארץ, מקום, אוירה:

ארצות הצפון והקור: מחול נורבגי, גריג

נוף בסביבת ים: מערת פינגל (בסקוטלנד), מנדלסון

מדבר, מזרח: ריקוד ערבי, גריג, בכחנליה, סן סאנס, הקוקיה, מרק לברי, אורחה במדבר, למדבר

מוסיקה עממית: מחול סלבוני (העמים הסלאביים), דבוז'אק, שיר נאפוליטני (איטליה), סמבה (ברזיל), בטרפליי לברס (סין), אלגרטו אלה פולקה (פולין), בטהובן.

שירים עבריים מתארי נוף: שיר בוקר (בהרים כבר השמש מלחטת), שיר העבודה (כחול ים המים), הוי ארצי מולדתי, עין גדי, ארץ הצבר, אור וירושלים, על גבעות שייך אבריק ועוד.

מחול נורבגי מס. 2 מתוך "מחולות נורבגיות" אופוס 35 מאת גריג

על המלחין: אדווארד גריג היה מלחין ופסנתרן שחי בין השנים 1843-1907, בנורבגיה. הוא נחשב לאחד המלחינים המובילים בתקופה הרומנטית, והמוסיקה שלו מהווה חלק מהרפרטואר של מוסיקה אמנותית בעולם כולו. יחסו המיוחד לשיר העם הנורבגי, כחלק מיצירתו וכחומר גלם לפיתוח ביצירותיו העלה את המוסיקה הנורבגית למודעות בינלאומית, ועזר בפיתוח הזהות הלאומית, בדומה למה שעשו מלחינים נוספים כמו סיבליוס בפינלנד ודבוז'יאק בבוהמיה. גריג כונה "השופן של הצפון", מפני ששני המלחינים היו מיסודם מיניאטוריסטים, שהשתמשו בפסנתר כבסיס לביטוי המוסיקלי שלהם, ואשר ניזונו מלאומיות גאה. הם לא הסתמכו על נעימות קיימות לכתבת המוסיקה שלהם, אבל דומה כי המוסיקה של שופן ושל גריג, בדרכיהן השונות, מגדירה את האופי ואת הנוף של שתי אומותיהם. (נסיון מעניין: לראות סרט תדמית על נורבגיה, מטעם המדינה או חברת התעופה, כשברקע מוסיקה של גריג: הקונצרטו לפסנתר או פר גינט). גריג פגש בחייו את ליסט (בשנת 1868) ואת צ'ייקובסקי (בשנת 1888), ומשניהם כמו גם מבררהמס, זכה להערכה גדולה, ולהשראה. דביסי אמר על המוסיקה של גריג: "...כאילו שיש לך בפה את הטעם המוזר והמקסים של ממתק ורוד ממולא בשלג" ... והחוקר אלסון כתב עליו: "...גריג משול למשב אויר צח" ... את עשרים השנים האחרונות לחייו בחר לחיות בבית שבנה לעצמו על פיורד בטרולדהאוגן ("גבעת הטרולים"), שם הסתגר ויצר. עם מותו נטמן אפרו בצוק הסלע שמתחת לביתו. (נושא נפלא לציון...)

על היצירה: היצירה הולחנה בשנת 1880 לפסנתר בארבע ידיים, ומאוחר יותר תוזמרה על ידי המלחין. זהו הריקוד השני מתוך ארבעה.

מבנה היצירה:

א 1 חליל קלרינט	א אבוב	ב 1 התזמורת כלי עץ, מתכת, מיתרים	ב התזמורת כלי עץ וכינור כלי מתכת	א 1 חליל קלרינט וכינור	א אבוב	פתיחה קצרה
	סטקטו לגטו בבס: קלרינט בסון	רבעים חלקי 16 סערה סיום פתאומי	רבעים חלקי 16 סערה	שאלה תשובה האטה	סטקטו לגטו שאלה תשובה	סטקטו שמיניות מופרדות לסירוגין

רעיונות לפעילויות:

1. נסיון לצעוד על פי המוסיקה. האם מתאים לצעוד בנחת לכל אורכה? זיהוי חלק ב' והתאמת צעדים לאופי המוסיקה (ריצה, בריחה, חיפוש, איבוד הדרך, סכנה...)
2. מתי וכיצד מסתיימת ה"סערה"? האם אפשר לחזור לשגרה? מתי חוזרים "הביתה"?
3. סיפור המתאים למבנה: יציאה לטיול (שתיית מים, ניגוב הזעה), גשם פתאומי, רוח סערה, חייבים למצוא מסתור, בורחים מסכנה, פריז, הסכנה חלפה, חוזרים לטיול.
4. רישום גרפי: פרטיטורה מוכנה לעקיבה או יצירת פרטיטורות של הילדים. (מצורף).

הפתיחה "מצרת פינא" מאת מנדלסון

על המלחין: פליכס מנדלסון נולד בגרמניה בשנת 1809, נצר למשפחה יהודית מפוארת, אמידה ובעלת אמצעים. כשנולד החליטו הוריו להטבילו והוא גדל כנוצרי. בגיל צעיר מאוד התגלה כשרונו המוסיקלי, וכבר בגיל 17 כתב את הפתיחה "חלום ליל קיץ", יצירת מופת בשלה ומרשימה ברוח המחזה מאת שייקספיר, שמאוחר יותר השלים ליצירה מלאה לבימה. מנדלסון, בן תקופת הרומנטיקה המוקדמת, הושפע מאוד ממוצארט והיה מעורב ופעיל בחיי המוסיקה בגרמניה כמלחין, מנצח, נגן ומורה. הוא אהב מאוד את מראות הטבע וברבות מיצירותיו הטביע את רשמיו. המוסיקה שלו בהירה, עדינה, נעימה וזורמת, נוצצת ומרגשת. הוא נפטר בשנת 1847, בגיל 38.

על היצירה: את הפתיחה "מערת פינגל" כתב מנדלסון בשנת 1830, בהשפעת רשמיו מביקור באיי ההברידיים שבסקוטלנד. המערה נוצרה בין סלעי בזלת ענקיים, משצף גלי האוקיינוס האתלנטי האדירים, צבעה שחור וארגמן ויש בה תנועה מתמדת וזרימה של מים בהתאם למזג האוויר וגובה הגלים. מנדלסון התרשם עמוקות מהמראה הזה ומן הצלילים, אליהם צרף בדמיונו את אירת האגדה הרומנטית על הגיבור האירי העתיק פינגל. לאורך כל הפתיחה מופיע מוטיב חוזר המבטא זרימה של מים, באנרגיות משתנות, בשילוב עם נעימות רגועות יותר מול סערות ערניות. כשמאזינים ליצירה אפשר להפעיל את הדמיון, לשמוע ואפילו לראות את ההתרחשויות, את השקט סביב המערה האגדית, רגע לפני הסערה, את שלוות האי ותנועת גלי האוקיינוס הערניים, את התנפצות הגלים בסלעים ואת המתרחש מחוץ למערה ובתוכה. (יש רישום של מנדלסון מביקורו במערה, וסרטון ביו טיוב של המקום). ואגבר אהב את היצירה הזאת במיוחד, ואמר עליה שהיא מהווה דוגמה לבהירות ולתזמור עדין, כאילו היתה "ציור אקווארל של צייר גדול".

מבנה היצירה: (אפשר להיעזר במפת התמצאות מצורפת).

6 גלים קטנים	גל גדול	6 גלים קטנים	גל גדול	2 גלים קטנים	גל גדול	מים שקטים	גל גדול שרגע
גל משותף	גל משותף	גל גדול וירידה	גל גדול וירידה	מים שקטים (תרועה ראשונה)	גל זורם מתמשך	גל זורם מתמשך ארוך יותר	4 גלים קטנים
סערה בים	סערה בים	סיום בתרועה	רגיעה בים	תרועות קטנות גלים קטנים	לסירוגין מנגינה ותרועות	גלים שקטים אחרונים	הים נרגע

רעיונות לפעילויות:

- שם היצירה וההסבר, בהשראת מה ואיפה היא נכתבה. רשימת השערות: מה נשמע במוסיקה? גלים בעוצמות שונות, ים רגוע, זרימה של מים, התנפצויות אל הצוק.
- נסיון לזהות ביצירה את הרעיונות שהועלו: מתי משתנה הזרימה ובאילו אמצעים? מה מרגישים? האם אפשר "להמיר" תופעות טבע להרגשות? (עוצמה, בדידות, פחד, שלווה).
- חלוקה לקבוצות ועבודה בתנועה: 18 גלים קטנים, כל אחד מבצע בתורו, גלים גדולים מבצעים ביחד, גל זורם מתמשך: "נחש" של ילדים, בסערה: כולם בתנועה חופשית, בתרועות: ביצוע תנועתי או על ידי הנפת שלט עם המקצב, שילוב המנגינה בתרועות, עד רגיעה כללית של הים ושל כל המשתתפים.

מחול סלאבונ'י מס. 8 אופוס 46 מאת דבז'י'אק

על המלחין: אנטונין דבז'י'אק, היה מלחין ומנצח צ'כי שנולד בבוהמיה וחי בין השנים 1841-1904. בעקבות סמטנה בן ארצו, דבז'י'אק נסך במוסיקה שלו מוטיבים עממיים ממוראביה ובוהמיה, (אז חבלי ארץ באימפריה האוסטרית וכיום חלק מהרפובליקה הצ'כית). סגנונו תואר כיצירה מחדש של אידיום לאומי במסורת הסימפונית, תוך הטבעת השפעות עממיות ומציאת דרך מעניינת לשימוש מקורי בהן. הוא לא השתמש בנעימות העממיות עצמן, אלא הטמיע את תמציתן, וצייר את אופיין בצבעיו שלו, החיים יותר. את רוב יצירתו כתב בארץ מולדתו, תקופה קצרה חי בניו יורק, שם כתב את הסימפוניה המפורסמת שלו "מן העולם החדש", את הקונצרטו לצילו ואת הרביעייה ה"אמריקאית". ברהמס העריך את דבז'י'אק ודאג להפיץ את המוסיקה שלו, דבז'י'אק הושפע ממנו ומואגנר מאוד. הוא היה מיווד עם צ'ייקובסקי, ובדומה לו המנגינות "פשוט זרמו מתוכי"... דבז'י'אק היה איש צנוע ובעל מזג נוח וידידותי, המוסיקה שלו חדורה אהבה לנוף הכפר ולטבע, "...החיים היו עבורו עניין נפלא ביותר וכלל לא מסובך"...

על היצירה: את המחולות הסלאבוניים כתב דבז'י'אק לבקשת המוציא לאור של יצירותיו, שפנה אליו שיכתוב מוסיקה באופי ריקודי. המודל שלו היה המחולות ההונגריים מאת ברהמס, אם כי ברהמס השתמש במנגינות הונגריות עממיות קיימות, ואילו דבז'י'אק השתמש במקצבים אופייניים למוסיקה עממית סלאבית, אך יצר את המנגינות בעצמו. במקור נכתבו הריקודים לפסנתר בארבע ידיים, מאוחר יותר תוזמרו. באופוס 46 משנת 1878 כלולים שמונה ריקודים, בעקבות התצלחה הגדולה התבקש דבז'י'אק לכתוב עוד ריקודים ואלו כלולים באופוס 72 משנת 1886. דבז'י'אק ביסס את יצירותיו על מקצבי ריקודים סלאביים שונים. מחול סלאבונ'י מס' 8 כתוב בסול מינור, בקצב הפוריאנט: ריקוד בוהמי מהיר בקצב משתנה.

מבנה היצירה:

1 א וקודטה	1 א	מעבר	4 א	4 א	3 א	3 א	1 א	1 א	2 א	2 א ליווי	1 א	1 א נושא ראשי
											1 ב קישוטים הארכה האטה	ב מנגינה לירית חליל ואבוב
1 א	1 א	מעבר	4 א	4 א	3 א	3 א	1 א	1 א	2 א	2 א ליווי	1 א	1 א
									3 א	1 א	שילוב מוטיבים שהופיעו (3 א)	קודה: סקוונצות על מוטיב 1 א
											1 א מקוצר	ב מנגינה לירית הארכה האטה

רעיונות לפעילויות: (אפשר להפוך את הסדר ולהתחיל מהקשה, טקסט, קריאה, תנועה).

1. זיהוי המנגינה הראשית החוזרת (א 1), ספירה, סימון.
2. החלקים הזחים מבחינת המקצב, באופי ובגובה אחר (א 2, א 4, המעבר הנובע מהם אך משתנה).
3. החלק השונה (א 3) ובמה הוא שונה.
4. זיהוי המקצב ועבודה עליו באמצעות טקסט, הקשה, קריאה:
בואו נדלג פה עכשיו לג פה עכשיו, בואו נדלג פה עכשיו כך
דבז'אק מתבר מוסיקה בר מוסיקה, דבז'אק עם מקצב קצת מסובך

||: פ | ו | חו | ו | חו | ו | חו | ו | חו | פ ||:

5. ריקוד בסגנון עממי: א 1: דילוג קדימה, הנפה ורקיעות א 2: ארבעה צעדים ימינה, ארבעה שמאלה א 3: הליכה למרכז המעגל וקידה, יציאה החוצה וקידה א 4: כמו א 1 אבל בסיבוב במקום, פעם ימינה ופעם שמאלה, מעבר: 4 פעמים כניסה בצעדים קטנים והקשת המקצב, 2 צעידה אחורה, פתיחה של המעגל קודטה: צעידה אחורה בצעדים קטנים לפי המקצב ב: ריקוד חופשי, רקדנים במרכז, פונים זה אל זה
6. הצעה לתזמור:

7. המחשת המבנה עם כרטיסיות: הנחת "כרטיסי לוטו" צבעוניים במקום ובזמן הנכון.

פרק רביעי Allegretto alla Polacca

מתוך סרנדה לפרט אלפוס 8 מאת פטהובן

על המלחין: לודוויג ואן בטהובן, מלחין גרמני שחי בין השנים 1770-1827, בן התקופה הקלאסית, תלמידם של היידן ומוצרט ומבשר התקופה הרומנטית. בתחום המוסיקה הקאמרית הרבה לכתוב, וסגנונו השתנה מן הקצה אל הקצה מיצירותיו המוקדמות ועד המאוחרות. המוסיקה הקאמרית המוקדמת שכתב ברובה קלה ומשעשעת ומיועדת להנעים את זמנם של המאזינים, בסגנון הסרנדה. בטהובן כתב חמש שלישיית לכלי מיתר. בתקופת יצירתו המאוחרת יותר הוא ראה ברביעיית המיתרים את פסגת אמנותו והקדיש לה ממיטב כוחו וזמנו.

על היצירה: הסרנדה ברה מז'ור אופוס 8 נכתבה בשנת 1797, והיא בעלת ששה פרקים: מארש, מינואט, סקרצו, אלגרטו אלה פולקה בפה מז'ור בשלושה רבעים, פרק איטי וחזרה למארש.

אלגרטו: הוראת ביצוע: קצת מהיר, קצת עליו, מהירות שבין אנדנטה לאלגרו
 אלה (alla) פולקה (polacca): בסגנון פולוני: מחול לאומי פולני במשקל משולש ובמהירות מתונה.

מבנה היצירה:

מעבר כינור א כינור א קטוע סיום	א שאלה תשובה	ה כינור מוטיב ריתמי חוזר הצילו מחקה	א צילו ושוב כינור שאלה תשובה	ד צילו	א שאלה תשובה	ג כינור הארכה	א כינור שאלה תשובה	ב כינור הארכה	א כינור שאלה תשובה
6 תיבות	8 תיבות	16 תיבות ומעבר	8 תיבות	10 תיבות ומעבר	8 תיבות	16 תיבות ומעבר	8 תיבות	10 תיבות	8 תיבות

רעיונות לפעילויות:

1. זיהוי וסימון החלק החוזר, צירוף תנועת מראה משותפת, חוזרת.
2. רעיונות תנועתיים לחלקים האחרים.
3. בחלק החוזר: זיהוי השאלות והתשובות וביטוי תנועתי למשפט פתוח מול משפט סגור, זיהוי הצלילים האחרונים במשפט (סול, פה).
4. מפת התמצאות בסמלים:

	?!		?!		?!		?!		?!
--	----	--	----	--	----	--	----	--	----

5. ביצוע תנועתי מלא, אפשר להתחלק לקבוצות על פי החלקים השונים.

הקוקייה (וריאציות אופוס 186) מאת מרק לברי (1946)

על המלחין: מרק לברי היה מלחין ומנצח ישראלי, שחי בין השנים 1903-1967. הוא נולד בריגה, לטביה, למד ויצר בגרמניה ועלה לארץ בשנת 1935. בין השנים 1941-1947 שימש כמנצחה של האופרה הארצישראלית העממית שייסד, ניצח על התזמורת הפילהרמונית הארץ-ישראלית והיה המנהל המוסיקלי של שירות השידור הישראלי. ביצירותיו ניכרות השפעות הסביבה הארצישראלית והצליל הים תיכוני, והן נחשבות למייצגות הסגנון הארץ-ישראלי. בין יצירותיו האופרות "דן השומר", "תמר", והיצירה "עמק", פואמה סימפונית אופוס 45 שעובד על פי שיר בשם זה בשנת 1937. בתקופת חייו האחרונה תי ויצר בחיפה, ואף ניצח על התזמורת הסימפונית חיפה. בין שיריו המפורסמים: "זמר", "שני אורחים", "הורה נרקודה" ועוד. מרק לברי כתב בשנת 1967, השנה האחרונה לחייו, את ה"אני מאמין" שלו:

... "כאשר מנסה אני לנתח את יצירותיהם של חברי וגם את יצירותיי, אני מגיע לידי מסקנה, כי מעטים מאתנו יכלו להימנע מן ההשפעה של הווי ארצנו, מהנוף שלה, מהפולקלור של העדות השונות היושבות בה, ובעיקר מהשפעת השפה – שפת התנ"ך והשירה העברית המודרנית כאחד. ולמרות שכל אחד הולך בדרכיו שלו ויוצר מוסיקה בהתאם להשקפותיו ולפי כישרונותיו, ישנה כבר נימה משותפת ביצירותיהם של הקומפוזיטורים הישראלים – שלא יכול היה להיות אצלם אילולא ישבו בארץ – משהו שאנחנו קוראים לו "מוסיקה ישראלית". אני כשלעצמי אף פעם לא השתדלתי בכוונה תחילה לכתוב בסגנון ישראלי, לא רציתי לכפות על עצמי שום השקפות אחרות לאחר בואי ארצה. אולם ברגע שהשפעת הארץ חדרה לקרבי, כשהרגשתי את עצמי חלק ממנה וכאשר רכשתי את השפה, באופן טבעי ביותר התחלתי לכתוב באותו סגנון, שבו אני ממשך לכתוב עד היום. אני כותב בשביל הקהל וברצוני להיות מובן על ידי הקהל. אני רוצה שיצירתי תעורר אצל המאזינים את אותם הרגשות, הרעיונות והרשמים שנתנו לי את ההשראה לכתיבת היצירה. לכן אני על פי רוב בוחר בשפה מוסיקלית פשוטה ומובנת. אני מתעניין בכל החידושים ובכל החיפושים אחר דרכי ביטוי וטכניקה חדשים. אך אינני מכיר במוסיקה חסרת מלודיה, אם כי מלודיה יכולה להיות מודרנית ביותר"....

מתוך האתר לשימור מורשתנו:

מרק לברי (1903 – 1967) היה מלחין פורה ומגוון, אשר נמנה עם דור המייסדים של המוזיקה במדינת ישראל. שמות תואר רבים תואמים היטב את המוזיקה של לברי: צבעונית, עליזה, אינטליגנטית, מודרנית, רומנטית, לאומית; אך מעל הכל – ישירה, מדויקת, "בגובה האוזניים"; מוזיקה שווה לכל אוזן ולב, אשר שבתה בקסמיה את הקהל והמבקרים כאחד וציירה בצלילים את רוחה של החברה הישראלית בראשית ימיה. לברי הותיר אחריו מעל ל-400 יצירות מוזיקליות, רבות מהן טרם יצאו לאור וקיימות בכתב ידו בלבד. הוא כתב מגוון רחב של יצירות, מאופרות וסימפוניות ועד מוזיקה קאמרית ושירי עם. לברי עלה לארץ ב-1935 ומיד הוקסם ממנה; מנופית, מלשונה ומאורחותיה. הוא ספג השראה מן ההיסטוריה, השירה והמורשת, ורבות מיצירותיו הגיבו לאירועי השעה. כאשר עבר דוד בן-גוריון להתגורר בנגב, כתב לברי את הפואמה הסימפונית "נגב". לציון מלחמת העצמאות של ישראל, כתב את הסימפוניה "קוממיות". עוד כתב את "שיר עמק", המתאר בריקוד מסחרר ובצבעים עזים את שכרון החושים של חלוצי ההתיישבות החקלאית בעמק יזרעאל, את השירים "כנרת", "שיר החובש" ואת שיר-הלכת הראשון של צה"ל. בימים הרחוקים ההם, כאשר המפה הפוליטית הייתה שונה לחלוטין מימינו, כתב לברי אף את ההמנון הלאומי הראשון של לבנון. מרק לברי נחשב בעיני רבים לרב-אמן של כתיבה מקהלתית ותזמורתית, ובעיני חוקרי מוזיקה ואוהביה, כאחד מחשובי המלחינים במחצית הראשונה של המאה ה-20. יצירותיו, שרבות מהן נשכחו ברבות השנים, הינן טפח נאה ויקר-ערך מן ההיסטוריה של עם ישראל.

על היצירה: כמלחינים ישראלים רבים, הופגש מרק לברי עם המוזיקה התימנית והפולקלור הישראלי על ידי הזמרת ברכה צפירה. הנושא והווריאציות מבוססים על שיר עם תימני "הקוקייה". היצירה מורכבת מעשרים קטעים קצרים. בכל וריאציה, מציג לברי את כלי התזמורת, בנגינת סולו או בנגינת חטיבה שלמה, לרוב תוך רמיזה על התפקידים הידועים ברפרטואר הקלאסי. היצירה נפתחת בנושא המנוגן ע"י חליל סולו, אליו מצטרפים שאר כלי הנשיפה מעץ, בזה אחר זה. קבוצת כלי קשת מצטרפת בווריאציה החמישית, עם קטעי סולו המנוגנים ע"י כינור, ויולה וצ'לו. אז מצטרף הקונטרבס ליתר כלי הקשת. לאחר מכן מוצגת חטיבת כלי הנשיפה ממתכת, בליווי כלי הקשת, ואחרי כן גם כלי ההקשה ולבסוף גם הנבל. בווריאציה הבאה מנגונות יחד כל משפחות כלי התזמורת בנגינת tutti, החל בכלי הנשיפה מעץ, כלי הקשת, ווריאציה אחת בה מנגנים כלי הנשיפה ממתכת וכלי ההקשה. פרק הסיום, בו משתתפת התזמורת בשלמותה, נפתח בפוגה ומתפתח לכדי הורה ישראלית, אופיינית לתקופה זו בכלל וללברי בפרט. מעניין לציין כי אף שלברי ובנגימין בריטן (שהלחין את המדריך לתזמורת לבני הנעורים) לא הכירו זה את זה, שניהם בחרו לשאול נושא ממקור אחר (במקרה של בריטן, מידי המלחין הנרי פרסל) ולהציגו בתזמורת הסימפונית באמצעות וריאציות. עם זאת לברי, שלא כמו בריטן, לא התכוון להציג את התזמורת למאזינים הצעירים באופן דידיקטי. שתי היצירות הולחנו בשנה 1946, במרחק חודשים ספורים זו מזו.

שיר הנושא: קוקיה על ההרים (מילים: לא ידוע, לחן: עממי תימני)

<http://www.zemereshet.co.il/song.asp?id=2301>

גרסות משפחת הפלמ"ח:

מילות השיר:

קוקיה על ההרים
 מקפצת על גבעות
 קוקיה יודעת זאת
 אני אוהב אותה מאוד
 קוקיה, קוקיה

קוקיה על ההרים
 מקפצת על גבעות
 קוקיה יודעת סוד
 אני אוהב אותה מאוד
 קוקיה, קוקיה

קוקיה על הגבעות
 מקפצת על הרים
 באה פה לשאוב מים
 ולהשקות את הרועים
 קוקיה, קוקיה

מבנה היצירה: נושא ווריאציות

מה נשמע בקונצרט:

1. הנושא, בחליל
2. וריאציה מס' 2 לחליל ואבוב
3. וריאציה מס' 8 לקונטרבס ומיתרים
4. וריאציה מס' 10 לחצוצרה
5. וריאציה מס' 11 לטרומבון ומיתרים
6. וריאציה מס' 14 לטימפני
7. וריאציה מס' 17 למיתרים
8. וריאציה מס' 18 לתופים וחצוצרות
9. וריאציה מס' 19 פינאלה: הורה

רעיונות לפעילויות:

1. הכרות עם השיר ועם הנושא (במידה ורוצים הרחבה, השירים האחרים שדומים במשהו: דבקה החמור, מה יפים הלילות בכנען)
2. האזנה לווריאציה מס' 2, מה ההבדל? מה השתנת?
3. בווריאציות האחרות: זיהוי הכלים, זיהוי מוטיבים מתוך הנושא, אמצעי הלחנה ועיבוד, מרכיבים בולטים, סגנון, אופי, מהירות, עוצמה, מרקם, גוון ועוד.
4. עבודה באמנות על נושא ווריאציות:

ביטוי הנושא	וריאציה מס' 2	וריאציה מס' 8	וריאציה מס' 10	וריאציה מס' 14
	וריאציה מס' 17	וריאציה מס' 18	וריאציה מס' 19	הורה

אפשר להשתמש בחומרים אחרים, בצבעים שונים, בשילובים שונים, בקווים שונים ועוד.

5. מפגש עם עוד יצירות הכתובות בנושא ווריאציות (ווריאציות על שיר עם צרפתי, מוצרט)
6. עבודה על כלי הנגינה (בתיה שטראוס, כלי התזמורת, המדריך לבני הנעורים של בריטן).

שיר משותף: למדבר מאת חייט חפז וסשה ארלוז

מתוך התכנית השלישית של להקת הציזבוטרון "הפלמ"חניק מחפש את המחר" משנת 1948.

למדבר	לך, לך למדבר
ארץ לא מים	הדרכים יובילו,
הו, את, אדמתי,	ליל טרם בא
שבנו אליך.	לך, אחי, אל המדבר.

ארץ מלוחה	שוב, שוב נחזור,
רוח וזעם	הצוקים יריעו,
הלוחמים חזרו	שמש גדולה של אור
הו, כסער.	עוד תזרח עלינו.

למדבר...

מרכיבים בולטים בשיר: המקצב עם ההמיולות והסינקופות

לך לך למדבר ליל טרם בא שוב שוב נחזור	ו ח ח ו
עוד תזרח עלינו	ח ח א ו
ארץ לא מים שבנו אליך	ו ו א א
רוח וזעם ה-	ח ו א א
הו כסער אל	ח ו א ו

דרכים ללימוד השיר:

1. הסבר על הטקסט ומשמעותו: בירור מילים וביטויים (טרם, הצוקים יריעו, ארץ לא מים, ארץ מלוחה, רוח וזעם, כסער, שמש גדולה של אור עוד תזרח עלינו, הו את אדמתי, שבנו אליך). האם השיר מבטא קושי? תקוה? שלווה?
2. סידור משפטי השיר ומקצביהם: הגילוי של סינקופות לסירוגין עם מקצבים פשוטים.
3. שירה לפי משפטים, ובדיקת השינויים והכיווניות במנגינה.
4. ציור הנוף המתואר בשיר.
5. האזנה לביצועים שונים.
6. לימוד ריקוד העם.

סדר היצירות בדיסק:

1. מחול נורבגי מאת גריג
2. מערת פינגל מאת מנדלסון
3. מחול סלאבוני מס' 8 מאת דבוז'אק
4. שיר עם נפוליטאני: לז'לה
5. אלגרטו אלה פולקה מתוך סרנדה אופוס 8 מאת בטהובן
6. הקוקיה: הנושא (חליל)
7. וריאציה מס' 2 (חליל ואבוב)
8. וריאציה מס' 8 (קונטרבס)
9. וריאציה מס' 10 (חצוצרות ומיתרים)
10. וריאציה מס' 11 (טרומבון)
11. וריאציה מס' 17 (מיתרים, פיציקטו)
12. וריאציה מס' 14 (טימפני ומיתרים)
13. וריאציה מס' 18 (תוף סנר, כלי נשיפה ממתכת)
14. וריאציה מס' 19: פינאלה, הורה (מיתרים)
15. למדבר, הפרברים
16. אורחה במדבר, נתנאלה
17. אורחה במדבר, להקת ימנה
18. אורחה במדבר, שלומית אהרון
19. ריקוד ערבי מתוך פר גינט מאת גריג
20. בכחנליה מתוך "שמשון ודלילה" מאת בן סאנס
21. קטע מתוך קונצ'רטו לכינור ותזמורת "בטרפליי לברס"
22. סמבה ברזילאית: Aquarela do Brasil

השתלמויות בחינוך המוסיקלי תשע"ד

בית יצחק: בית הספר

המרצה:	נושא ההרצאה:	בתאריך:	
ענת דור/אילנה בן עזרא	הכנה לתכנית הקונצרטים	21.10.13	1
ענת דור/אילנה בן עזרא	הכנה לתכנית הקונצרטים	11.11.13	2
נתלי גולדברג	"עמק שר"	18.11.13	3
נעמי פארן	שירת המקהלה	9.12.13	4
רינת עפרון - גלעד	אסטרטגיות הוראה בתנועה, שירה והאזנה	6.1.14	5
נעמי פארן	שירת המקהלה	27.1.14	6
ד"ר אורי לשמן מאי ישראלי	זמר עברי: "מזרח ומערב"	10.2.14	7
רינת עפרון - גלעד	אסטרטגיות הוראה בתנועה, שירה והאזנה	24.2.14	8
ענת דור/אילנה בן עזרא	השתלמות מתוקשבת	10.3.14	9
מורים נבחרים	הוראת עמיתים	24.3.14	10

כפר סבא: קונסרבטוריון

המרצה:	נושא ההרצאה:	בתאריך:	
אילנה בן עזרא	הכנה לתכנית הקונצרטים	28.10.13	1
אוה פיטליק	ניצוח מקהלות	11.11.13	2
אילנה בן עזרא	הכנה לתכנית הקונצרטים	9.12.13	3
מורים נבחרים	הוראת עמיתים	23.12.13	4
אוה פיטליק	ניצוח מקהלות	6.1.14	5
ד"ר עטרה איזקסון	האזנה פעילה	20.1.14	6
ד"ר עטרה איזקסון	ניהול כיתה	27.1.14	7
ד"ר אורי לשמן מאי ישראלי	תולדות הזמר העברי	3.2.14	8
ד"ר ורוניקה כהן	תכנית לימודי המוסיקה	3.3.14	9
אילנה בן עזרא	מפגש מתוקשב	31.3.14	10